

Santa Cecília i la música

La devoció per la màrtir romana Cecília existeix des de temps antic. La celebració de la seva festa i l'existència d'unes *Actes de santa Cecília* narrant-ne la vida i el martiri estan documentades des del segle IV, i la primera església dedicada al seu culte es va construir al barri del Trastevere de Roma cap al segle III, al mateix lloc on avui admirem la basílica de Santa Cecília. Les representacions més antigues la mostren pregant o amb els atributs habituals dels màrtirs, la palma o la corona del martiri, però a partir del segle XIV comença a aparèixer-hi com a atribut principal un instrument musical, generalment un orgue. A poc a poc va anar convertint-se oficiosament en protectora dels músics, fins que Gregori XIII la va nomenar oficialment patrona de la música a la darrereria del segle XVI.

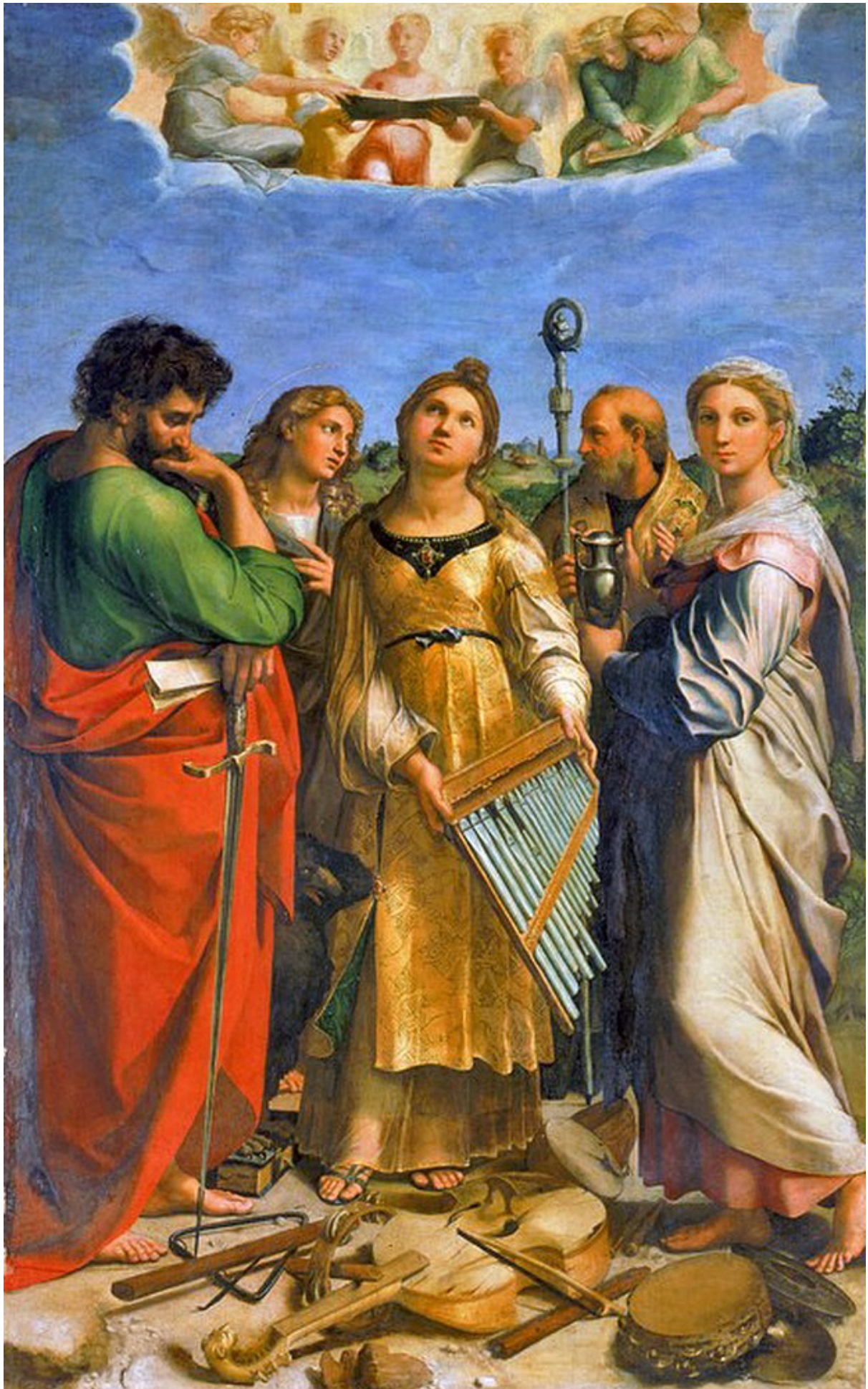
*Blessed Cecilia, appear in visions
to all musicians, appear and inspire.
Translated Daughter, come down and startle
composing mortals with immortal fire.*
W. H. Auden

*Santa Cecília, apareix-te en visions
a tots els músics, apareix-te i inspira'ns.
Filla venerada, descendeix sobre nosaltres i trasbalsa
amb foc immortal els mortals que componen.*

El motiu d'aquesta identificació de la santa amb la música el trobem en aquesta frase de les *Actes*: "*canentibus órganis, Cecilia virgo in corde suo soli Domino decantabat dicens: Fiat Dómine cor meum et corpus meus immaculatum et non confundar*", que podem traduir per: "*Mentre sonaven els instruments, la donzella Cecília al seu cor només a Nostre Senyor cantava, dient: que el meu cor i el meu cos, Senyor, restin immaculats i jo no sigui confosa*". Cecília havia decidit mantenir-se verge i consagrar-se a Déu, però els seus pares n'havien concertat el matrimoni contra la seva voluntat; en aquest context, els instruments que sonarien serien els de la seva festa de noces. Una traducció errònia d'*organum* hauria portat a triar l'orgue (un instrument que ni tan sols una futura santa podia tocar abans que s'inventés) com l'atribut més habitual; els quadres que representen Cecília portant un violí, per exemple, estarien en aquest sentit

més encertats, perquè *organum* fa referència a qualsevol instrument musical.

Hi ha fonts, però, que apunten que el text no diu "*canentibus órganis*" sinó "*cudentibus órganis*", que s'ajustaria més a un instrument calent o roent. Tenint en compte que els soldats romans van provar de sufocar-la als banys de casa seva, bé podria ser que la dissortada Cecília cantés des del seu cor demanant forces a Déu per suportar el martiri i que els instruments musicals no hi tinguessin cap relació. Ja veieu com una lletra de més o de menys i la falta de context porten a interpretacions ben diferents.

L'èxtasi de Santa Cecília (Rafael)

La qüestió no acaba aquí. També hi ha qui argumenta que tant és que l'instrument sigui musical o de tortura; el que importa és que Cecília canta. De fet, si acceptem com a bona la versió dels instruments musicals, la jove els ignora, perquè són el símbol d'una vida mundana que no desitja, i canta per a Déu; si ens fixem en *L'èxtasi de santa Cecília* de Rafael, la santa té tot d'instruments als seus peus i sosté l'orgue amb indiferència mentre eleva els seus ulls al cor celestial d'àngels.

Més enllà de les interpretacions, la vinculació de santa Cecília amb els músics es va estendre per tot Europa i encara avui se l'honora amb música; si mireu les agendes musicals a casa nostra trobareu que la setmana del 22 de novembre és plena de "concerts de Santa Cecília". Nosaltres us proposem de celebrar també la música escoltant tres fragments de les nombroses obres que li han estat dedicades.

Ode for St. Cecilia's Day, HWV 76 (Georg Friedrich Händel)

Aquesta cantata composta a partir de textos de John Dryden es va estrenar el 22 de novembre de 1739. N'escoltem el quart moviment, "What passion cannot music raise and quell!" (Hi ha cap passió que la música no provoqui i calmi?), amb la soprano Raquel Andueza i l'agrupació Hippocampus, dirigida per Alberto Martínez Molina.

Messe solennelle de Sainte Cécile (Charles Gounod)

Aquesta obra, una de les més conegudes de Gounod, es va estrenar el 22 de novembre de 1855. N'escoltem el "Sanctus", interpretat per Jessye Norman i l'Orquestra de l'Òpera de Lió dirigida per Lawrence Foster

Hymn to St Cecilia, op. 27 (Benjamin Britten)

Compost a partir d'un poema de W. H. Auden (la darrera estrofa del qual encapçala aquest article), aquest himne es va estrenar en plena Segona Guerra Mundial, el 22 de novembre de 1942, en una retransmissió radiofònica de la BBC. Aquell mateix dia Britten feia 29 anys. L'escoltarem interpretat pels Gabrieli Consort & Players dirigits per Paul McCreesh.